

Mit tegyen az állatszitter, ha állatkínzással, bántalmazott állattal találkozik?

Dr. Vetter Szilvia PhD., az Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Központjának vezetője,
jogász

Akkor tehetsz az állatbántalmazás ellen, ha egyáltalán megfordul a fejedben, hogy egy adott helyzetben erről lehet szó, vagyis felismered azokat a jeleket, amelyek állatkínzásra utalhatnak. Ez nem is olyan egyszerű feladat, mert könnyen lehet, hogy egy állat rossz állapotát, soványságát stb. nem bántalmazás vagy elhanyagolás, hanem idős kor, vagy valamilyen betegség okozza. Nagyon körültekintően kell tehát eljárnod, de semmiképpen se menj el tettek nélkül szenvedő állat mellett!

Kezdjük egy rövid áttekintéssel, nézzük, mit írnak a jogszabályok!

Magyarország a rendszerváltást követő három évtizedben megteremtette az állatvédelmi ügyekkel kapcsolatos eljárások jogi alapjait, polgári jogi, közigazgatási jogi és büntetőjogi értelemben is. 1998-ban megszületett a magyar állatvédelmi törvény, az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (továbbiakban: Ávtv.), amely preambulumban kimondja: „az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége”.

Az állatvédelemben nagyon fontos követelmény az ún. „jó gazda gondossága”. Az állattartó köteles a jó gazda gondosságával eljárni, az állat fajának, fajtájának és élettani szükségleteinek megfelelő életfeltételekről gondoskodni, tekintettel lenni korára, nemére és egészségi állapotára. Itt is érdemes aláhúzni: egy állattartónak nem elég „szeretnie” az adott állatot, hanem ismerni kell a fajra és egyedre jellemző tulajdonságait, igényeit is. Az állattartó pedig nem csupán az állat tulajdonosa! Az állattartóra vonatkozó előírások mindazokra vonatkoznak, akik az állatot vagy az állatállományt gondozzák, felügyelik, így adott esetben az állatszitterekre is.

2004-ben bűncselekmény lett az állatkínzás, 2008-ban pedig ennek minősített esete is törvényi védelmet kapott. Az állatkínzás ellenes büntetőjogi szabályozás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (továbbiakban Btk.) található, erről a fejezet további részében részletesebben szó lesz.

Az állatok jogi státuszáról a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (új Ptk.) így rendelkezik: a dologra vonatkozó szabályokat az állatokra a természetüknek megfelelő eltéréseket megállapító törvényi rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni. Tehát az állatok nem jogalanyok, mint az ember, de jogi státuszuk mára egyértelműen eltér például egy szék jogi státuszától.

Az látható tehát, hogy a jogalkotó egyre inkább elismeri az állatok önmagában vett értékét, és nem csupán az ember viszonylatában, aktuális érdekeinek mentén határozza meg a szerepüket. A média és a közvélemény folyamatosan kiemelt figyelmet fordít az állatokkal kapcsolatos kérdésekre: az elmúlt évtizedekben az állatbántalmazással kapcsolatos jogalkotás fontosabb lépései, és az azokat megelőző aktusok erős médiavisszhangra találtak.

Lássuk ezek után, mi számít jogilag állatkínzásnak ma Magyarországon?

Két jogforrást kell közelebbről ismernünk ahhoz, hogy erre válaszolhassunk: az Ávtv-t és a Btk-t. A magyar jogban tehát egyrészt található egy tágabb állatkínzás-értelmezés az állatvédelmi törvényben, másrészt egy szűkebb, súlyosabbnak ítélt tényállási elemeket tartalmazó állatkínzás-értelmezés a büntető törvénykönyvben.

- Az Ávtv. definiálja az állatkínzás széleskörű fogalmát, és azokat a cselekményeket, amelyek ebben a körben tiltottak. Az állatkínzás eszerint az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat, továbbá az öröklődő betegségben szenvedő - nem kísérleti célra szánt - állategyed tenyésztése, szaporítása. Fontos ismerni még az állatkárosítás fogalmát is, amely az állat testi épségének, szervezetének, pszichikai állapotának vagy viselkedésének tartós, hátrányos megváltoztatását jelenti, és természetesen ez is tilalom alá esik.
- A büntetőjog feladata, hogy a társadalomra legveszélyesebbnek ítélt cselekményeket szankcionálja, hiszen a büntetőjog képes az állam által alkalmazható legsúlyosabb büntetések „bevetésére” is (ez mai jogrendszerünkben a szabadságvesztés, régen a halálbüntetés volt). Nem véletlen tehát, hogy az állatkínzás „súlyosabb” formáira vonatkozó szabályokat és szankciókat a Btk-ban találjuk meg. Minősített esetben akár három év szabadságvesztéssel is szankcionálható, ha valaki állatkínzást követ el!

A Btk. a így fogalmaz (244. §): aki gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, illetve gerinces állatát vagy veszélyes állatát elúzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzás az állatnak különös szenvedést okoz, vagy több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Mindebből érdemes kiemelni az indokolatlanságot (vagyis ha például egy állatorvos a gyógyítás velejárójaként fájdalmat okoz, természetesen nem válik állatkínzóvá), és azt is, hogy ha valaki kiteszi autójából a kutyáját, és ott hagyja, bűncselekményt követ el, és jogszabály szerint akár két év szabadságvesztéssel is büntethető! A bűncselekmény elkövethető egyetlen cselekménnyel (például egy ütéssel, rúgással) és folytatólagos bánásmóddal is, valamint mulasztással akkor, ha az elkövető feladata lett volna az állat(ok) ellátása, de ezt nem teszi.

Most lássuk, mikor, kihez, hogyan fordulj, ha azt gyanítod, hogy állatot bántalmaznak!

Kihez érdemes fordulni, ha valaki az állatvédelmi törvény egyes rendelkezéseit szegi meg, például nem megfelelő módon tartja állatát, nem a jó gazda gondosságával jár el, állatának nem biztosít megfelelő mozgásteret, menedéket, megfelelő élelmet és állatorvosi ellátást,

engedély nélküli beavatkozást hajt végre állaton vagy az állat szállításánál az állatnak fájdalmat, szenvedést vagy sérülést okoz?

Amennyiben az Ávtv-ben részletezett állatkínzás történik, a területileg illetékes állatvédelmi hatóságokhoz kell fordulnunk. Az Ávtv. rendelkezései alapján a kijelölt állatvédelmi hatóság a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, az élelmiszerlánc-biztonsági és állat-egészségügyi feladatkörében eljáró Pest Megyei Kormányhivatal, a megyei kormányhivatal, a járási hivatal, valamint a jegyző.

A gyakorlatban jellemzően a jegyzőt szokták értesíteni például a következő esetekben: egy kutya állandóan láncon van tartva (hiszen az az ebek tartós kikötve tartása tilos¹), nincsen chipje vagy veszettség elleni oltása, vagy folyamatosan kiszökik. (A jegyző jár el a kóbor állatok befogása és elhelyezése kapcsán, ő végez ebösszeírást, és kezdeményezi ebek egyedi veszélyessé minősítését is.)

Először is azon érdemes elgondolkozni, hogy mi magunk, magánszemélyként tegyünk-e bejelentést, vagy állatvédelmi civil szervezeten keresztül, ugyanis utóbbinak többletjogosítványai vannak. Az állatvédelemmel foglalkozó civil szervezet ugyanis az Ávtv. alapján ügyfélnek minősül, így az eljárás bármely szakaszában és annak befejezését követően is betekintethet az eljárás során keletkezett iratba², illetve jogorvoslattal élhet.

Az állatvédelmi tárgyú bejelentés az egész társadalom érdekét szolgálja, így közérdekűnek minősül, az eljárás illetékmentes. A bejelentést írásban érdemes megtenni, ami a legtöbb esetben benyújtható a polgármesteri hivatalok ügyfélszolgálatán, annak nyitvatartási rendje szerint, illetve postai úton is.

Olyan mértékű adatszolgáltatás szükséges, hogy az adott ügy kivizsgálásához szükséges alapvető információkat tartalmazza, külön csatolandó dokumentum nem szükséges.

Az ügyre vonatkozó alapvető információk a következők:

- az állattartás pontos helyszíne,
- amennyiben ismert, az állattartó neve, lakcíme, elérhetősége,
- az állattartási körülmények rövid leírása (az állat azonosítására alkalmas adatok (pl. szín, fajta), az észlelt jogszabálysértés részletes leírása, a bejelentés indoka)³.

Add meg bejelentőként az adataidat! Az azonosíthatatlan személy által tett közérdekű bejelentés vizsgálatát az eljárásra jogosult szerv mellőzi, kivéve, ha a panasz vagy a közérdekű bejelentés alapjául súlyos jog- vagy érdeksérelem szolgál.⁴ A bejelentő elérhetőségei azért is nagyon fontosak, mert az eljárásra jogosult szerv a vizsgálat befejezésekor a megtett

¹ 41/2010. (II. 26.) Korm. rendelet a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról 14. § (12)

² 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról 33. § (1)

³ A NÉBIH „Kutyakötelesség” című kiadványában található egy iratminta, „Közérdekű bejelentéshez javasolt formanyomtatvány”. Letölthető innen:

https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1055767/kutyatartasi_kezikonyv_2018_2kiad_ON.pdf/6139612-a-1f45-305d-93f5-9e103cc3a970

⁴ A panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény 2/A. § (3), (4)

intézkedésről vagy annak mellőzéséről – az indokok megjelölésével – köteles a bejelentőt írásban vagy elektronikus úton haladéktalanul értesíteni.⁵ A bejelentő nyilatkozhat személyes adatainak zártan kezeléséről is.

Mi várható a bejelentésünket követően?

A jegyzőhöz intézett bejelentést követően a jegyző vagy a megbízásából eljáró ügyintéző tanulmányozza az ügygel kapcsolatos iratokat, majd az állattartás helyszínén hatósági ellenőrzést végez. Ha a jegyző az állatvédelmi törvény az állat kíméletére, és az állatkínzás tilalmára vonatkozó rendelkezéseinek megsértését észleli, illetve ezek megsértése miatt hozzá bejelentés érkezik, köteles haladéktalanul eljárni vagy a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság intézkedését kezdeményezni.⁶

A jegyző, mint állatvédelmi hatóság a következőket teheti, ha jogsértést észlel⁷:

- felszólíthatja az állattartót a jogszabálysértő állapot megszüntetésére,
- kötelezheti az állattartót az állat megfelelő és biztonságos elhelyezése, valamint szökésének megakadályozása érdekében meghatározott építési munka elvégzésére,
- az állatvédelmi és az állattartási szabályok megsértése esetén meghatározott cselekmény végzésére, tűrésére vagy abbahagyására kötelezheti az állattartót az állatok védelme érdekében,
- korlátozhatja, megtilthatja az állattartást (a jogsértés súlyától függően 2-8 évre⁸),
- természetvédelmi oltalom alatt álló, illetve nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó állat esetén a jegyző kezdeményezi a természetvédelmi hatóságnál az állat tartásának korlátozását, illetve megtiltását,⁹
- állatvédelmi bírságot szabhat ki,
- gondoskodhat az állat megfelelő helyre szállításáról,
- elkobozhatja az állatot,
- állatvédelmi oktatáson való részvételre kötelezhet.

Mindezek részletezése túlmutat e rövid tananyag keretein.

A hatósági eljárás határozattal zárul. Az állatvédelmi hatósági hatáskörben eljáró települési önkormányzat jegyzőjének döntésével szemben nincs helye fellebbezésnek. Állatvédelmi hatósági eljárásban hozott döntés bírósági felülvizsgálatát az ügyfél jogszabálysértésre hivatkozással a jegyző elleni kereset indításával kezdeményezheti.

Mit tegyél, ha az állatkínzás „súlyosabb” eseteivel találkozol?

⁵ A panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény 2. § (4)

⁶ 383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről 6. § (11)

⁷ A települési önkormányzat jegyzőjének az állatok védelmével, valamint az állatok nyilvántartásával kapcsolatos egyes feladat- és hatásköreiről szóló 245/1998. (XII. 31.) Korm. rendeletet 2020. március elsejével hatályon kívül helyezték, az ebben foglalt szabályok immár a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016. (XII. 2.) Korm. rendeletben találhatóak.

⁸ Ávtv. 43. § (9)-(11)

⁹ 383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről 6. § (10), (12), (13)

A rendőrség értesítendő minden olyan esetben amikor szándékos állatkínzást gyanít a bejelentő, állatviadal szervezéséről szerez tudomást, vagy orvadászattal, orvhalászattal találkozik. Ebben az esetben kérheti a feljelentéshez állatvédő szervezetek segítségét, vagy – akár névtelenül is – azonnal megteheti feljelentését az illetékes rendőrkapitányságon vagy a rendőrség honlapján.

Fontos, hogy ha azonnali rendőri intézkedést igénylő esetet szeretnél bejelenteni, azt ne online, hanem személyesen a legközelebbi rendőrkapitányságon, vagy telefonon tedd meg! Ha éppen nyílt erőszaknak, állatkínzásnak vagy tanúja, személyesen lehetőleg ne, illetve csak akkor lépj közbe, ha ezt biztonságosan megteheted – ne feledd, nem segítesz azzal az állatnak sem, ha magad is áldozattá válsz! Haladéktalanul hívd a rendőrséget.

Feljelentést az ügyészségnél vagy a nyomozó hatóságnál bárki tehet. Azt nyomban nyilvántartásba veszik, majd a feljelentés megérkezésétől számított három munkanapon belül megvizsgálják, hogy az ügyben a nyomozást el kell-e rendelni, vagy a feljelentés kiegészítésének, a feljelentés elutasításának, illetve az ügy áttételének van-e helye. A lehető legtöbb és legpontosabb információkat kell közölni, azokat mindenképpen kiemelve, hogy hol, mikor, mi történt, és kik részvételével. A feljelentést többek között akkor utasítják el, ha a rendelkezésére álló adatokból kitűnik, hogy a feljelentett cselekmény nem bűncselekmény, vagy a bűncselekmény gyanúja hiányzik. A feljelentő a feljelentés elutasítása ellen panasszal élhet.¹⁰

Ha megy tovább az ügy, nyomozással folytatódik. Először azt igyekeznek tisztázni, hogy történt-e bűncselekmény, és ha igen, ki követhette el. Ezután következik a gyanúsítás, és a bizonyítékok összegyűjtése. A nyomozás eredményeképpen vagy megszüntetik az eljárást, vagy az ügyészség vádat emel. Állatkínzásos esetekben Magyarországon a tapasztalat az, hogy amennyiben a vádemelésre sor kerül, igen magas a „sikeres”, vagyis elmarasztaló ítélettel záruló ügyek aránya.¹¹ Vádemelést követően az ügy bírósági szakba kerül, a tárgyalás pedig határozattal végződik. Ha a bíróság érdemben dönt a büntetőjogi felelősségről, felmentő vagy bűnösséget megállapító ítéletet hoz. Ha a bíróság megállapítja a bűnösséget, jellemzően szabadságvesztést vagy pénzbüntetést szab ki állatkínzásos ügyekben. A Btk. szerint a két évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető, ha - különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel - alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető: gyakran találkozunk az állatvédelemben felfüggesztett szabadságvesztés büntetéssel.

Hogy dönts el, kinek jelentsd az állatkínzást?

„Első ránézésre” sokszor lehetetlen eldönteni, hogy amit látunk, pontosan melyik kategóriába esik: bűncselekmény, közigazgatási hatósági eljárásban szankcionálandó állatkínzás, vagy egyik sem. Ha nem vagy jogász, ne dönts el jogkérdést, ha nem vagy állatorvos, ne dönts el állatorvosi szakkérdést! Erre valók a szakemberek, a hatóság. Bár ez túlzott leegyszerűsítés, de

¹⁰ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

¹¹ Lorászki Gábor - Rácz Bence - Gerencsér Ferenc - Ózsvári László: Az ügyészség tapasztalatai az állatkínzás vádjával indult bírósági eljárások során Magyarországon . In: Magyar állatorvosok lapja, 2021. (143. évf.), 3. sz., 165-172. p.

a gyakorlatban jó mankó lehet: ha szándékos állatkínzást tapasztalsz, például valaki bottal ütlegel egy kutyát, a rendőrséget hívd, ha úgy gondolod, valaki rosszul tartja az állatát, az adott település jegyzőjét, vagy az állategészségügyi hatóságot értesítsd.

Kérhetsz tanácsot, információt helyi állatvédő szervezetektől is, lehet, hogy az adott ügyről már rendelkeznek tudással, tapasztalatokkal.

Nagyon fontos, hogy minél több adatot, minél precízebben rögzíts, amennyire csak lehetőségeid engedik! Manapság mindenkinél van okostelefon, használd: fotózz, videózz! Ne csak az állatot, és ne csak egy szögből rögzítsd, hiszen információkat hordoznak a körülmények, a környezet is!

Még egy fontos gondolat a végére: azt sem szabad elfelejteni, hogy az állatkínzás és az emberek ellen elkövetett erőszakos bűncselekmények között számos összefüggés figyelhető meg. Az állatokkal szemben tanúsított kegyetlen bánásmód komoly viselkedészavar előjele, diagnosztikai szempontja lehet. A személyiségükben sérült, negatív, kóros tendenciákat hordozó emberek szoronganak és gyakran a náluk kisebb és gyengébb élőlényeken vezetik le az agressziójukat. Ha bántalmazott állattal találkozol, érdemes nyitott szemmel járni, és ha családon belüli erőszakra utaló jeleket tapasztalsz, fordulj haladéktalanul a hatóságokhoz!